

ექა ორაგველიძე

თვითშეგნების პრობლემა და
„დავითიანის“
არქიტექტონიკა

საქართველოს უნივერსიტეტის
გამომცემლობა
თბილისი
2023

წინამდებარე მონოგრაფია დაიბეჭდა სსიპ შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის „საგამომცემლო სახელმწიფო სამეცნიერო გრანტების შესახებ კონკურსში“ გამარჯვებული პროექტის — „თვითშემეცნების პრობლემა და „დავითიანის“ არქიტექტონიკა“ (SP-22-1258) — ფარგლებში ამავე ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით. ნაშრომში გამოთქმული ნებისმიერი აზრი ეკუთვნის ავტორს და, შესაძლოა, არ ასახავდეს სსიპ — შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის შეხედულებებს.

მონოგრაფიაში გამოქვეყნებული მასალის გამოყენება შესაძლებელია საავტორო უფლების დაცვით.

წიგნის ყდაზე გამოყენებულია ილუსტრაციები სსიპ კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში დაცული დავით გურამიშვილის ავტოგრაფიდან (S-1598). მის. ქ. თბილისი, მ. ალექსიძის ქუჩა 1/3

რედაქტორი ნესტან სულავა,
ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა

თეა გაბელაია

საქართველოს უნივერსიტეტის გამომცემლობა © 2023

ეკა ორაგველიძე © 2023

ყველა უფლება დაცულია.

დაიბეჭდა საქართველოში. შპს. „საქართველოს უნივერსიტეტი“

მისამართი: 77ა, მ. კოსტავას ქუჩა, თბილისი, 0171, საქართველო

ტელ.: +995 032 2 55 22 22

ელ. ფოსტა: info@ug.edu.ge; ug@ug.edu.ge

ISBN 978-9941-9807-7-0

ჰერცოგნი ჩვენი მშენებელი...

დავით გურამიშვილის „დავითიანს“, თავისი მხატვრულ-ესთეტიკური, რელიგიურ-მისტიკური, ისტორიული, ფილოსოფიური, ინტერკულტურული სიღრმეებიდან გამომდინარე, ქართულ და უცხოურ სამეცნიერო წრეებში აქტუალობა არ დაუკარგავს. ტექსტის ისტორიულ-ლიტერატურული თუ რელიგიურ-ფილოსოფიური კონტექსტი მრავალმხრივია შესწავლილი. ამ მხრივ გასათვალისწინებელია კ. კეკელიძის, ალ. ბარამიძის, ს. ცაიშვილის, ლ. გრიგოლაშვილის, რ. ბარამიძის, რ. სირაძის, ნ. ნათაძის, ტ. მოსიას, გრ. ფარულავას, ე. ხინთიბიძის, ნ. სულავას, მ. ლაღანიძის, რ. ლლონტის, ვ. ამირხანაშვილის, გ. მურღულიას, ლ. დათაშვილის, მ. ნაჭყებიას და სხვათა შრომები.

დავით გურამიშვილის მხატვრული სამყაროს შესახებ სათანადო კვლევა-ძიება დღესაც მიმდინარეობს. „დავითიანის“ თვითშემეცნების საკითხისა და ტექსტის საერთო სტრუქტურასთან მისი მიმართების შესახებ თითქმის ყველა დასახელებული ავტორი შენიშნავს. თუმცა, მიუხედავად ამისა, საკითხის საფუძვლიანი შესწავლის და ფართო სპექტრით გაანალიზების თვალსაზრისით, წიგნში წარმოდგენილი კვლევა ბევრ საყურადღებო სიახლეს შეიცავს.

წინამდებარე წიგნის მიზანია „დავითიანის“, როგორც თვითშემეცნების თემაზე დაწერილი ნაწარმოების, მხატვრული ანალიზი და კრებულის აღნიშნულ პრობლემატიკაზე დამყარებული სტრუქტურული მთლიანობის პრინციპების კვლევა, რაც, ვფიქრობთ, დავით გურამიშვილის პოეზიის ახლებური გააზრების მცდელობაა და თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობისთვის მნიშვნელოვანი ნაბიჯია.

წიგნი საინტერესო იქნება ქართული ლიტერატურის ისტორიის სპეციალისტებისთვის, სტუდენტებისთვის, დავით გურამიშვილის შემოქმედების შესწავლით დაინტერესებული ახალგაზრდა მკვლევრებისთვის.

შინაარსი

წინასიტყვაობა	6
შესავალი	7

პირველი ნაწილი 13

I თავი	
თვითშემეცნება, როგორც ტექსტის სტრუქტურული მთლიანობის საფუძველი — „დავითიანის“ არქიტექტონიკა	15
II თავი	
თვითშემეცნება და ადამიანის სულიერი განახლების პრობლემა	33
III თავი	
იგავურ-ალეგორიული თხრობის პრინციპები	45

მეორე ნაწილი 57

I თავი	
ა. თვითშემეცნება და ზოგადადამიანური საზრისები	59
ბ. თვითშემეცნება და სიყვარული	87
გ. თვითშემეცნების ეროვნულ-პატრიოტული საფუძვლები	98
II თავი	
ა. პიროვნული „მეს“ ძიება	111
ბ. საღვთო მიჯნურობის მოტივები	121
III თავი	
ადამიანი და საწყურთო	131
IV თავი	
ა. ღვთაებრივი ქორწინების იდეალი	141
ბ. პოეტური თვითდამკვიდრება	152

გამოყენებული ლიტერატურა	159
-------------------------------	-----

წინასიტყვაობა

„დავითიანი“ თვითშემეცნების თემაზე დაწერილი წიგნია. მასში წამოჭრილია პიროვნების სულიერი განვითარებისა და სამყაროსთან მისი მიმართების უმნიშვნელოვანესი პრობლემები. ავტორი ასახელებს თვითშემეცნების ოთხ ეტაპს და, ამის შესაბამისად, თავის თხზულებას სწორედ ამდენივე ნაწილად წარმოადგენს. თითოეულ მათგანში თვითშემეცნების აქტუალურ საკითხებზე მსჯელობს და ზოგადსაკაცობრიო, პატრიოტულ თუ პიროვნულ ასპექტებს გამოკვეთს.

თვითშემეცნების დავით გურამიშვილისეული კონცეფცია ქრისტიანულ მსოფლმხედველობას ემყარება. მართალია, საკითხის ფორმულირება ნაწილობრივ ცნობილ სოკრატესეულ სენტენციას ეფუძნება, მაგრამ, არსობრივად, ყოფიერების საზრისების ძიებისას პოეტის თვალთახედვა მთლიანად ქრისტიანულ კულტურას ეყრდნობა. „დავითიანის“ მიხედვით, თვითშემეცნება ღვთისშემეცნების წინაპირობაა.

საკუთარი თავის გამოძიების მოსურნე დავით გურამიშვილი მკითხველსაც მოუწოდებს, დაფიქრდეს, ვინ არის, საიდან მოსულა, სად არის და სად წავა. წიგნში, თვითშემეცნების ოთხი კითხვის კვალდაკვალ, გაანალიზებულია ზოგადადამიანური, პიროვნული და ეროვნული საზრისები. ეს საკითხი სრულიად მსჭვალავს „დავითიანს“. ნაწარმოების არქიტექტონიკაც მთლიანად ამ იდეურ ქარგაზეა დამყარებული. ტექსტის ცალკეულ მონაკვეთებში შეინიშნება შიდასტრუქტურული რგოლები, რაც აგრეთვე, თავის მხრივ, თვითშემეცნების პრინციპებს უკავშირდება.

პოეტმა ყრმები აირჩია თავის მკითხველებად. ადამიანური საზრისის გაცნობიერების მოსურნე დავით გურამიშვილი მათ ცოდნისა და განსჯის აუცილებლობაზე ესაუბრება. ავტორი იგავურ-ალეგორიული თხრობის მეთოდს იყენებს, რითაც, ერთი მხრივ, სათქმელს მარტივად გასაგებს ხდის, მეორე მხრივ, მას ორმაგ შინაარსს ანიჭებს. ამგვარი მეთოდიც ბიბლიურია და XVIII საუკუნის ქართულ ლიტერატურულ წრეებში დამკვიდრებული ხერხია.

სამეცნიერო ლიტერატურაში არაერთხელ აღუნიშნავთ, რომ „დავითიანი“ თვითშემეცნების პრობლემაზე აგებული წიგნია; სხვადასხვა ლექსისა თუ პოემისგან შემდგარი კრებული მოიაზრება, როგორც ერთი, სტრუქტურულად მთლიანი ნაწარმოები. მიუხედავად ამისა, საკითხი სათანადოდ შესწავლილი არ ყოფილა. შეიძლება ითქვას, რომ, მდიდარ სამეცნიერო ლიტერატურაზე დაყრდნობით, წინამდებარე წიგნში „დავითიანის“ მნიშვნელოვანი ასპექტებია წარმოჩენილი. ვფიქრობთ, თვითშემეცნების პრობლემაზე დამყარებული არქიტექტონიკის საფუძვლიანი კვლევა ნაწარმოების ახლებური გააზრების საშუალებას გვაძლევს.

*„ყმაწვილი უნდა სწავლობდეს საცნობლოდ თავისადაო:
ვინ არის, სიღამ მოსულა, სად არის, წავა სადაო?“
დავით გურამიშვილი*

შესავალი

ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიის ხანგრძლივ პერიოდს, ფაქტობრივად, დავით გურამიშვილის შემოქმედება აგვირგვინებს. მასში ასახულია ქრისტიანულ მსოფლმხედველობაზე დაფუძნებული სასულიერო მწერლობისთვის დამახასიათებელი თავისებურებები; ამავე დროს პოეტის შემოქმედება ძველი ქართული საერო ლიტერატურის ბრწყინვალე გაგრძელებად მოიაზრება. „დავითიანში“ ავტორის გასაოცარი ერუდიცია ჩანს. დავით გურამიშვილი იცნობს ანტიკურ კულტურას, ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებს, წმინდა მამათა ნააზრევს, მშობლიურ, აღმოსავლურ და დასავლურ ლიტერატურულ ტრადიციებს და ხალხურ პოეზიას. სადა, ხალასი ენით გამოხატულ სათქმელში ავტორის სააზროვნო მოდელის სიღრმე და სინატიფე იგრძნობა.

დავით გურამიშვილის შემოქმედების შესწავლის ხანგრძლივი ისტორია შეიძლება რამდენიმე ეტაპად დაიყოს: პირველი პერიოდი აქტიურად იკვლევს ბიოგრაფიულ საკითხებსა და „დავითიანის“ ძირითად თავისებურებებს. ამ მხრივ გასათვალისწინებელია კ. კეკელიძის, ალ. ბარამიძის შრომები. გარდა ამისა, დასახელებული ავტორები ძირითადად სრულად ეხებიან ნაწარმოების ისტორიულ-ლიტერატურულ ასპექტებს, თუმცა საკითხთა საფუძვლიანი შესწავლა ძირითადად მომდევნო პერიოდში უფრო ფართო კვლევა-ძიების საგანი გახდა. ტექსტის მხატვრული სიღრმეებისა და რელიგიურ-ფილოსოფიური მხარეების გაანალიზების თვალსაზრისით გასათვალისწინებელია ს. ცაიშვილის სამეცნიერო მოღვაწეობა. რ. სირაძის, ლ. გრიგოლაშვილის, რ. ბარამიძის, გრ. ფარულავას გამოკვლევები საკითხთა გაღრმავებისა და რელიგიურ-ფილოსოფიური მოტივების მხატვრულ სივრცეში ტრანსფორმაციის ძირითად თავისებურებებს წარმოაჩენენ. „დავითიანის“ საღვთისმეტყველო ლიტერატურასთან მიმართების შესწავლის მიზნით საფუძვლიანი სამუშაო ჩაატარა ტ. მოსიამ. შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობის კუთხით და ლიტერატურულ-ესთეტიკური საკითხების დამუშავების მხრივ აღსანიშნავია ე. ხინთიბიძის, ნ. სულავას, რ. ლლონტის, ი. ამირხანაშვილის, მ. ლაღანიძის, გ. მურდულიას, ლ. დათაშვილის, მ. ნაჭყებიაშვილისა და სხვათა შრომები. დავით გურამიშვილის მხატვრული სამყაროს შესახებ სათანადო კვლევა-ძიება დღესაც მიმდინარეობს. „დავითიანის“ თვითშემეცნების საკითხისა და ტექსტის საერთო სტრუქტურასთან მისი მიმართების შესახებ თითქმის ყველა დასახელებული მკვლევარი შენიშნავს. თუმცა, მიუხედავად ამისა, საკითხის საფუძვლიანი შესწავლის და ფართო სპექტრით გაანალიზების თვალსაზრისით, ნაშრომში წარმოდგენილი კვლევა ბევრ საყურადღებო სიახლეს შეიცავს.

ნაწარმოების არქიტექტონიკის საკითხს განიხილავს მკვლევარი ლ. გრიგოლაშვილი. იგი შენიშნავს, რომ სხვადასხვა ლექსისა თუ პოემისგან შემდგარი კრებულის სტრუქტურული დამუშავების მოდელი ბიბლიურია, „დავითიანის“ არქიტექტონიკა ერთიანი მხატვრული მეთოდითაა გამართული: შესავალი სამყაროს არსებობის ბიბლიურ ისტორიას გადმოგვცემს; წიგნი პირველი ქვეყნისა და ადამიანის მძიმე ხვედრზე მოგვითხრობს, წიგნი მეორე ვარიაციული დამუშავებაა ღვთაებისადმი პიროვნების მიმართებისა, მესამე წიგნი სამყაროს ამოღების გამო ტკივილს გამოხატავს, მეოთხე წიგნი ცოლქმრული სიყვარულის აბოლოგიით კვლავ ღვთაებრივი პრინციპების დაფუძნებას ემსახურება. პოემის დასასრული ცოდვილი სულის მოსახსენებლადაა შეთხზული“ (გრიგოლაშვილი, 1979:82). ამდენად, „დავითიანს“ სტრუქტურულად ამთლიანებს თავად ავტორი, როგორც პერსონაჟი. თვითშემეცნების პრობლემაზე დაფუძნებულ წიგნში ეტაპობრივადაა ასახული ლირიკული გმირის სულიერი განვითარების ისტორია. კრებულში აღწერილი და ერთმანეთთან მისტიკურად შერწყმულია დავით გურამიშვილის თავგადასავალი და ლირიკული განცდები, რაც ქმნის წუთისოფლისაგან განწირული, მაგრამ უფლის მოიმედე სულის ლამაზ ხატს. პოეტს უმთავრეს მიზნად თვითშემეცნების გზაზე სვლა განუზრახავს. კრებულის სტრუქტურული აგებულებაც სწორედ საკუთარი თავის ცნობის მოსურნე კაცის სულიერი განვითარების ეტაპებს წარმოაჩენს, შესაბამისად, მკითხველს ადამიანის უმთავრეს დანიშნულებაზე აფიქრებს.

პროფ. რ. სირაძე, რომელიც „დავითიანის“ თვითშემეცნებისა და სტრუქტურული მთლიანობის საკითხს არაერთ საყურადღებო გამოკვლევაში ეხება, შენიშნავს: „საზოგადოდ, „დავითიანში“ სრულიად განსაკუთრებულია ცალკეულ ნაწარმოებთა ადგილის მნიშვნელობა კრებულის მთელ სისტემაში და ასევე ნაწარმოებთა შინაგანი სტრუქტურული თავისებურებანი. მათი ამოცნობა „დავითიანის“ შესწავლის ერთ-ერთი ძირითადი პრობლემათაგანია“ (სირაძე, 1992:174). მკვლევრის აზრით, სტრუქტურულ მთლიანობას განაპირობებს ავტორის თვითშემეცნების პოეტური გზა: „მართალია, „დავითიანის“ ლექსები არაერთ ბიბლიურ ამბავს ეხება, მაგრამ აქ მიზნად არაა დასახული ბიბლიური ამბების სისტემატური გადმოცემა. ისინი არაა დალაგებული ბიბლიის თანმიმდევრობით. მათი გადმოცემა ექვემდებარება და ესადაგება „დავითიანის“ შინაგან სტრუქტურას, რისი განმსაზღვრელიცაა, როგორც ვთქვით, თვითშემეცნების გზა“ (სირაძე, 1992:153).

„დავითიანში“ თვითშემეცნება ავტორის ზოგადადამიანური, ეროვნული და პიროვნული საწყისების ძიებას ემსახურება. იმავეს მოუწოდებს მკითხველებსაც. წიგნი თავისი არქიტექტონიკით მთლიანად ეფუძნება თვითშემეცნების აუცილებელ პირობას, რომელიც დავით გურამიშვილის მიერ ამგვარადაა ფორმულირებული:

„ყმაწვილი უნდა სწავლობდეს საცნობლად თავისადაო:
ვინ არის, სიღამ მოსულა, სად არის, წავა სადაო?“

(გურამიშვილი, 1980:69).

წინამდებარე ნაშრომში აღნიშნული საკითხები თანმიმდევრულადაა განხილული. წიგნის პირველ ნაწილში მოცემულია სამი თავი. პირველ თავში „თვითშემეცნება, როგორც ტექსტის სტრუქტურული მთლიანობის საფუძველი — „დავითიანის“ არქიტექტონიკა“ თავდაპირველად საუბარია თვითშემეცნების რაობაზე. გაანალიზებულია საკითხის ანტიკური და ქრისტიანული მსოფლმხედველობრივი საფუძვლები. საყურადღებოა, რომ ნაწარმოების მიხედვით, აღნიშნული თემა ბიბლიურ სწავლებას ემყარება. თვითშემეცნება ემსახურება საბოლოოდ ღვთისშემეცნებას. ამიტომაც საკუთარი თავის ცნობის მცდელობა პირველსაწყისთან, ღმერთთან, დაბრუნების, მისი შემეცნების სურვილითაა განმსჭვალული. თვითშემეცნების ამგვარი გაგება უკავშირდება ფსალმუნურ სიბრძნეს, მოციქულთა ნააზრევს, ზოგადად, ძველი და ახალი აღთქმის ამა თუ იმ ტექსტში ეს პრობლემა არაერთხელაა დასმული. თავისთავად გურამიშვილის მიერ „საცნობლად თავისად“ წამოჭრილი საკითხის ფორმულირების არქექტივი ცნობილ სოკრატესეულ სენტენციას უკავშირდება. ოღონდ, გზა — ვინ ხარ? საიდან მოდიხარ? სად ხარ და სად მიდიხარ? — თავისი არსით ქრისტიანულ სწავლებას მიჰყვება.

კრებულში მოცემული ლექსებისა და პოემების ციკლი თანმიმდევრულია და თვითშემეცნების მოცემულ ოთხ კითხვას ეტაპობრივად წარმოაჩენს. ცალკეული სიუჟეტური რგოლები, პოემები და ლირიკული ნიმუშები ძირითად იდეურ ღერძს ლოგიკურად უკავშირდება. თავისთავად ეს პასაჟებიც ხშირად შინაგანი სტრუქტურის საშუალებით თვითშემეცნების დიად მიზანს ემსახურებიან და ცალ-ცალკე, ციკლურად თუ მთლიანი კრებულის კონტექსტში უპასუხებენ „საცნობლად თავისად“ დასმულ აქტუალურ კითხვებს. ამგვარად, თვითშემეცნების პრობლემა „დავითიანის“ სტრუქტურული მთლიანობის საფუძველია. ნაწარმოების არქიტექტონიკა სწორედ ავტორის მიერ დასმული შეკითხვების და მათზე პასუხების ძიების პოეტურ გზებზეა დამყარებული.

მეორე თავში „თვითშემეცნება და ადამიანის სულიერი განახლების პრობლემა“ საუბარია იმის შესახებ, რომ გამოცდილი ავტორი თავის „დავითიანს“ თვითშემეცნების გზაზე შემდგარ ყმაწვილებს უძღვნის. თავისთავად ყრმობა ორგვარად არის გააზრებული: იგი ასაკობრივ სიმცირესაც მიუთითებს და, მეორე მხრივ, სულიერად წრფელ ადამიანსაც გულისხმობს. „დავითიანში“ ავტორის ლირიკული გმირი მოხუცი კაცია, რომელიც თავის ნორჩ მკითხველებს არიგებს, მოძღვრავს, ამავე დროს, პოეტს თავადაც სურს სულის გაჭაბუკება. სულის „გაახალგაზრდავების“ იდეაც ბიბლიურია. ამ თვალსაზრისით, დავით გურამიშვილის შემოქმედება შეიძლება ქართული და მსოფლიო ლიტერატურის წინამორბედი თუ მომდევნო პერიოდის მწერლობის კონტექსტში განვიხილოთ. წიგნში „დავითიანის“ ინტერკულტურული ღირებულების, აგრეთვე ძველი და ახალი ქართული მწერლობის დაკავშირების თვალსაზრისით მისი მნიშვნელობის შესახებ არაერთხელაა შენიშნული.

შემდეგი თავი „იგავურ-ალეგორიული თხრობის პრინციპები“ გამოკვეთს

„დავითიანის“ გააზრების მეთოდოლოგიურ საკითხებს. ავტორი ირჩევს სათქმელის იგავურ-ალეგორიულად გადმოცემის ხერხს. ამგვარი მეთოდი პოეტური სიტყვის ორმაგობას განაპირობებს, რეალური ფაქტის სიმბოლურ მნიშვნელობასაც მიუთითებს. დავით გურამიშვილისთვის გამომხატვის იგავურ-ალეგორიული ფორმაც თვითშემეცნების მიზანს ემსახურება. მეორე მხრივ, ყრმათათვის მიძღვნილ „დავითიანს“ მკითხველისთვის უფრო მარტივად გასაგებს ხდის. ამგვარად გადმოცემის ტრადიცია ბიბლიას (სოლომონის და სახარებისეული იგავები) უკავშირდება. ქრისტიანული კულტურის გავლენით, იგავურ-ალეგორიული თხრობის მეთოდი XVIII საუკუნეში გავრცელებული ლიტერატურული ტრადიცია იყო.

როგორც აღინიშნა, „დავითიანი“ თვითშემეცნების თემაზე დაწერილი წიგნია და მისი არქიტექტონიკა მთლიანად „საცნობლად თავისად“ დასმულ კითხვებს ეფუძნება. შესაბამისად, ნაწარმოები დაყოფილია ოთხ ნაწილად. თითოეულ მათგანში განხილულია საკითხები, რომელთა მიხედვით, ავტორი ცდილობს თავისი ზოგადადამიანური, პატრიოტული და პიროვნული თვალთახედვის წარმოჩენასა და საკუთარი ლირიკული სუბიექტის ამ გზით დამკვიდრებას. ამის შესაბამისად, ნაშრომის მეორე ნაწილიც ოთხი თავისგან შედგება.

პირველ თავში განხილულია საკითხები, რომლებიც პასუხს სცემენ „საცნობლად თავისად“ დასმულ შეკითხვას („ვინ არის?“). დავით გურამიშვილი საწყის ეტაპზე სამ ლირიკულ „მეს“ გამოკვეთს: პოეტი, როგორც ადამის შვილი, ხატება-მსგავსების და ამავე დროს პირველცოდვის მოზიარე (ქვეთავი „თვითშემეცნება და ზოგადადამიანური საზრისები“); დავითი, როგორც პიროვნება, რომელიც უშუალოდ საკუთარ „მეს“ აცნობიერებს და უფლის წინაშე სიყვარულის გზით თვითდამკვიდრება სურს („თვითშემეცნება და სიყვარული“); დავით გურამიშვილი, როგორც ქართველი, რომელსაც მამულიშვილური მოვალეობა აკისრია („თვითშემეცნების ეროვნულ-პატრიოტული საფუძვლები“).

მეორე თავში განხილულია ის საკითხები, რომელთა მიხედვით პოეტი ცდილობს, უპასუხოს კითხვას „სიდამ მოსულა?“ ამ თვალსაზრისით თავის ლირიკულ „მეს“ ამკვიდრებს და პოეტურ წინაპრად დავით მეფსალმუნეს ირჩევს (პიროვნული „მეს“ ძიება). მეორე ქვეთავში („საღვთო მიჯნურობის მოტივები“) კი იკვეთება დავით გურამიშვილის, როგორც უფალთან პიროვნული ურთიერთობის (სიყვარულის) გზით სულის გამოსხნის მოსურნე კაცის, სახე.

წუთისოფლის, როგორც ადამიანის ამქვეყნიური სამყოფელის, შესახებ მსჯელობა მოცემულია მესამე თავში („ადამიანი და საწუთრო“), რომელიც უპასუხებს თვითშემეცნების მესამე კითხვას „სად არის?“

„საცნობლად თავისად“ დასმული უკანასკნელი შეკითხვა — „წავა სადაო?“ — მკითხველს ადამიანის თავის პირველმიზეზთან, ღმერთთან, მიბრუნების შესახებ აფიქრებს, რადგან, ქრისტიანულ თვალთახედვაზე დაფუძნებით, პოეტისთვის თვითშემეცნება ნიშნავს საბოლოოდ ღვთისშემეცნების შესაძლებლობას. მეოთხე თავში წარმოდგენილია მსჯელობა ავტორის მიერ სწორედ ამ კითხვაზე გაცემული პასუხების შესახებ. იგი შედგება ორი ქვეთავისაგან. პირველში („ღვთაებრივი ქორწინების იდეალი“) განხილულია პოემა „მხიარული ზაფხულის“ ალევგორიული პლასტები და შენიშნულია, რომ კრებულის ამ მონაკვეთში პოეტი ღვთაებრივი ქორწინების იდეალს სახავს, რაც სიმბოლურად ზეციურ სასუფეველში დაბრუნებას ნიშნავს. მეორე ქვეთავში („პოეტური თვითდამკვიდრება“) გაანალიზებულია დავით გურამიშვილის, როგორც ლირიკული სუბიექტის, წარმოჩენისა და დამკვიდრების საკითხი. თვითშემეცნებელი ავტორი ცდილობს, საღვთო მიჯნურობით გულანთებული და პოეტური გზით გამართლებული დაუბრუნდეს თავისი ადამიანური და პიროვნული საწყისების უმთავრეს მიზეზს — ღმერთს. „დავითიანში“ თვითშემეცნების, როგორც ღვთისშემეცნების, კონცეფცია ამგვარად რეალიზდება.